

נושא העבודה

ירושה

תאריך: 27/12/15

העבודה מוגשת בחסות העמותה של נוער שוחר משפט

עברי

הקדמה

בעבודה זו ברצוני להציג את נושא הירושה.

משמעות זכות הירושה היא שאדם אשר צבר כוח חברתי מסוים בחייו כגון: נכסים, הון, תפקיד, תואר וכד', מעביר את כוחו לאדם אחר, לרוב לצאצאיו.

בחרתי בנושא זה מתוך התעניינות כיצד היה נהוג לחלק את הירושה בתקופת המקרא והתנ"ך, וכיצד נהוג היום. האם המוריש יכול לחלק את הירושה שלו לא ליורשים הטביעים שלו אלא לאנשים אחרים כרצונו, ובאיזה דרך הוא עושה זאת.

בנוסף ברצוני לבדוק האם במשפט העברי הבת מקבלת מירושה משהו או שאחרים מממנים אותה עד לבגרות.

תוכן העניינים

4.....	מבוא.....
5.....	המשפט העברי.....
5-6.....	ירושה על פי דין.....
7-8.....	ירושת הבכור.....
9-10.....	ירושת הבת.....
11.....	המשפט הישראלי.....

11-13.....	סדר היורשים על פי דין.....
14-15.....	ירושה על פי צוואה.....
16.....	השוואה.....
17.....	סיכום.....
18.....	ביבליוגרפיה.....

מבוא

בעבודה זו אני ידבר על ירושה . דיני ירושה מתחלקים לשני חלקים:

1. ירושה על פי דין.

2. ירושה על פי צוואה.

ירושה על פי דין בתורה (דברים כ"א ט"ו-י"ז), הבכור נוטל מנכסי אביו המת פי שנים ממה שנוטל כל בן אחר של האב. חז"ל הוסיפו לבאר בתורה, שזכות-יתר זו של הבכור חלה רק על הנכסים שהיו ברשות האב ברגע מותו.

ירושה על פי צוואה, החוק בישראל קובע דרכים שונות לעשיית צוואה. בניגוד לחלק ממערכות המשפט האחרות, לפי הדין הישראלי יש למצוה חופש מוחלט לצוות, והוא יכול לצוות את כל

רכושו או כל חלק ממנו לכל אדם שיבחר, בין אם היה אמור להיות יורשו על פי דין ובין אם לאו. כלל ייחודי נוסף לחוק הישראלי הוא הסמכת בית המשפט לקיים צוואה, כאשר התקיימו מרכיבי היסוד בצוואה וברור שהיא משקפת את רצונו החופשי והאמתי של המצווה, למרות פגם או העדר של מרכיב שנקבע בחוק לצוואה.

בעבודתי רציתי לעסוק בשאלה מה היא ירושה? אך הירושה מתחלקת בזמננו אך היא מתחלקת במקרא. האם לבנות יש זכויות בירושה במשפט העברי? והאם הן שווה זכויות במשפט הישראלי.

המפשט העברי

ירושה: ירושה על פי דין

מהי ירושה- ירושה היא השארת עזבונו של אדם שנפטר לקרוביו הראויים לרשת אותו. אנו לומדים זאת מפרשת בנות צלופחד, "ואל בני ישראל תדבר לאמר איש כי ימות ובן אין לו והעברתם את נחלתו לבתו. ואם אין לו אחים ונתתם את נחלתו לאחי אביו. ואם אין אחים לאביו ונתתם את נחלתו לשארו הקרב אליו ממשפחתו וירש אתה והיתה לבני ישראל לחקת משפט כאשר צוה ה' את משה"¹. כלומר אין מישהו שאין לו יורשים, הירושה יכולה לעבור בין קרובי המשפחה עד שמישהו יקבל את עזבונו. אולם אם המוריש אימץ בן או בת הם אינם יורשים את העיזבון מפני שלפי דיני הירושה רק הקרובים הטבעיים יכולים לרשת אותו. על פי כללי הירושה, היורש מקבל רק את נכסי המוריש כלומר רק את הצד החיובי שבדבר. והוא אינו יורש את

¹ במדבר כז, ה-יא.

החובות שהיו מוטלים על המוריש . כל הנכסים עוברים בירושה, חוץ מזכויות, חובות וכד'.
ובנוסף היורש אינו חייב לשלם את החובות שלו בעיזבון של המוריש, אלא מהכנסתו האישית .

ובנוסף המשנה משלימה את תמונת הירושה- 'איש כי ימות ובן אין לו והעברתם את נחלתו לבתו', כלומר הבן קודם לבת בקבלת הירושה. הכלל הוא כזה: "כל הקודם בנחלה, יוצאי ירכו קודמין, והאב קודם לכל יוצאי יריכו"². בכל דרגת קירבה הזכרים קודמים לנקבות, אבל זה תלוי אם מדובר באותה דרגת קירבה בענף המשפחתי, כלומר ישנה אפשרות שהנכדה של המנוח תתחלק בירושה עם הנכד או אפילו תקבל יותר, כאשר הם לא צאצאים של אותו אב.

כמו שכתבתי קודם ירושה זה השארת עזבון לקרובים הטבעיים של המוריש, אלא אם כן המוריש מעביר את הירושה שלו על פי צוואה לאנשים זרים, זה לא נקראה ירושה. אומנם התורה אינה מגבילה את החופש האישי של המוריש ולא שוללת ממנו את הרשות למסור את נכסיו לאנשים אחרים, אולם העברת נכסים אלו על פי צוואה למי שאינו ראוי לירש על פי דין נקראת מתנה. המוריש יכול לתת בצוואתו את נכסיו לאחרים שאינם ראויים לרשת, וכתוצאה מזה תתבטל הירושה על פי דין. עם זאת רשי המוריש לחלק את עזבונו בין אלה שראויים לרשת אותו לשנות את סדר הירושה הקבוע בדין.

מהי נפילת הירושה? נפילת הירושה זו השעה שהמוריש מת. מיתת המוריש צריכה להיות בעדות גמורה כדי שיוחלט ירושתו ליורשיו. שעת נפילת הירושה מביאה לידי זכיית היורשים, כלומר רק אחרי שיש שעת נפילה היורשים מבררים וקובעים מי יורש ואיך מתחלקת בניהם הירושה . יש אבדל אם שעת הנפילה תקדים או תאחר , לדוגמה אם האם מתה לפני בנה אז הנכסים שלה אוטומטית עוברים לבנה. אבל אם בנה מת לפני אמו אז הנכסים שלה עוברים ליורשים שלה ולא ליורשי הבן.

² ב"ב ה, ב.

אילו אדם שנפטר לא השאיר צואה, ואינו יודע אם יש יורש שראוי לקבל את הירושה, אסור להשתמש בירושה לצורכי מצוה כפדיון שבויים או לחלק אותם לעניים או לבית כנסת וכיוצא בזה, אומנם מוסרים את הירושה לבית דין, עד שיבוא אדם ויוכיח שהוא היורש ורק אז תימסר לו הירושה³.

ירושת הבכור

'הבנים הזכרים יורשים את אביהם. נפטר הבן בחיי האב, אם יש לו זרע בין זכר בין נקבה עד סוף כל הדורות הרי הצאצא בא במקומו ויורש הכל. לא נמצא זרע לבן, בנותיו יורשות אותו. נפטרה הבת בחיי אביה, אם השאירה זרע בין זכר בין נקבה עד סוף כל הדורות - יורשים הכל.' אולם אין למוריש לא בנים ולא בנות, ואין להם זרע או שנפטרו אוי של המת זוכה בירושה. אבל אם הוא לא קיים, אז הבנים של האב הזכרים, שהם אחי המת יורשים אותו. אבל אם אין לו אח, אז הזרע שלו יורש. אבל אם אין לו אח והוא לא השאיר צאצאים אז אחיות היורש יורשות אותו או הזרע שלהן, כמובן קודם הבכורים וכך אלה. כלומר לא יכול להיות שלמוריש אין יורש.

הבכורה נקבעת משעת הלידה ולא משעת ההריון. הבכור מקבל פי שניים בנכסי האב, כלומר אם יש למוריש חמישה בנים אז הבכור מקבל שתי שישיות וכל שאר האחים כל אחד מקבל שישית. וזאת הדרך של החלוקה שחולקים בה תמיד. אפילו בכור ממזר מקבל מהירושה חלק כפול כמו בכור רגיל- "כי את הבכור בן השנואה יכיר"⁴. אולם אם זה בן מאישה נוכרייה לא נחשב לבנו ולכן אם נולד לו בן מיהודייה הוא נחשב לבנו הבכור.

³ תשובת הרמב"ם תכא (הוצ. מקיצי נרדמים).

⁴ דברים כא, יז.

ישנם מקרים יוצאי דופן, לדוגמה ילד בכור שנולד על ידי ניתוח קיסרי אינו בכור שכתוב "וילדו לו בנים"⁵, כלומר בכור שנולד בדרך לידה. וזה שבא אחריו גם לא בכור בגלל שמשוהו נולד לפניו. ואם נולד בכור לפני תשעה חודשים והוא היה חי ואז מת, הבא אחריו בכור לאב. ואם התינוק נולד אחרי תשעה חודשים ויצא חי ואז מת הבא אחריו אינו בכור.

הבכורה תלויה באב, כלומר אין אבדל אם הוא נולד על ידי נישואים כשרים או לא. אם מת הבכור וגם האב, אז יורשי הבכור יורשים פי שתיים כמו שהיה מגיה לאביהם אם היה חי. חלק הירושה של הבכור נקצב לפי מצב הירושה בעת נפילתה, מכך נובע שאם בן שנולד לאחר מות האב לא ממעיט את חלק הבכורה. וגם בן שמת אחרי נפילת הירושה זה לא מרבה את החלק של הבכור. חלק מהבכורה בירושה נחשב קצת כמו מתנה, בגלל זה יש לבכור את הרשות לוותר על הבכורה. אולם אם הבכור מתחלק עם אחיו בנכסי העזבון ומקבל את הירושה כמו כל שאר אחיו הוא נחשב ליורש פשוט.

⁵ דברים כא, טו.

ירושת הבת

על פי דיני התורה הבת אינה יורשת את אביה כאשר יש בן במשפחה. הבת אינה יורשת בשל החשש שהבת היורשת הנחלה תינשא לבן שבט אחר ואז תעבור הנחלה משבט לשבט. ולכן מהמקרה של בנות צלופחד הן חויבו להינשא למישהו ממשפחת האב כדי שהשטח יישאר בשבט ומשפחה.

בנות שאינן מקבלות ירושה יש להם זכויות ידועות בעיזבון האב. הבת מקבלת את המזונות ואת שאר הצרכים שלה מהעיזבון של אביה עד שתתארס או עד שתתבגר, זכות זו נחשבה כ'תנאי כתובה'⁶ והאב אינו יכול לשלול אותה ממנה בצוואה שלו. אולם אם במשפחה אין בנים אז הן חולקות את העיזבון בניהן ואז אין להן מזונות. בנוסף הבנים היורשים צריכים לספר מזונות לבנות והם חייבים לתת להם מזונות.

אולם אם נכסי העיזבון מועטים, מזונות הבנות קודמים לירושת הבנים ונותנים את הכל לבנות, אולם אם העיזבון זה מיטלטלין שהבנות לא ניזונות ממנו אז הבנים כן יורשים את העיזבון של האב. ואם המיטלטלין מועט אז הבנים והבנות ניזונים מזה שווה בשווה. אף על פי שמזונות הבנות קודמים לירושת הבנים, הבנים יכולים למכור את כל העיזבון. ולכן נקבעו בתורה דינים אלו: אסור לבנים למכור נכסי עיזבון של אביהם מפני שמוטל עליהם לספק מזון לבנות. אלא אם כן יש צורך ממש גדול במכירה זו. ואם נכסי העיזבון מועטים אסור לבנים למכור אותו ובית הדין צריך להשגיח על זה.

⁶ כתובות נ"ב.

בת שאינה יורשת במקום שיש בינים , צריכה לקבל לנישואים שלה נדונים מעיזבון של האב.
אולם זכותה של הבת לקבל את נדוניה מהעיזבון של האב נפקעת בכך:

1. שהבת כבר בוגרת והפסיקו היורשים לספק לה מזונות, והיא לא עמדה את נדונייתה , אין לה אפשרות לתבוע על נדוניה. אבל אם היורשים עדיין מספקים למה מזון אחרי שבגרה יש לה אפשרות לקבל את נדונייתה .

2. אם הבת מתחתנת והיא לא דורשת את נדונייתה מהיורשים , היא לא תקבל אותם אחרי החתונה מהיורשים. אבל אם היא התחתנה שהייתה קטנה או שהיורשים סיפקו לה מזון גם אחרי החתונה , יש לה אפשרות לדרוש את נדונייתה גם אחרי הנישואין.

המשפט הישראלי

סדר היורשים על פי דין

תחום דיני הירושה הוא תחום משפט אזרחי שחל על כל אזרחי המדינה באופן שווה. יש אפשרות לדון על דיני הירושה גם בבית דין דתי, אולם לא ניתן לכפות על אזרח דיני ירושה דתיים. ההבדל בין דין הירושה האזרחי לבין דין הירושה הדתי הוא באופן חלוקת הממון.

הירושה בישראל מתבססת על חוק הירושה תשכ"ה-1965, שבה מתייחסים להעברת רכוש של נפטר ליורש, ואכן חוק הירושה קובע בסעיף 17⁷, כי עם במותו של אדם עובר עיזבונו ליורשו. עיזבונו של אדם אינו אישות משפטית, אלא מהווה כל מסת הנכסים של המנוח הנאספת לעיזבון, להבדיל ממנהל עיזבון ויורשים על פי דין. הדין הישראלי מכיר בשתי דרכים של העברת ירושה לאחר פטירתו של המוריש ליורשים: על פי דין או על פי צוואה.

מי כשר לרשת מהמוריש, לפי חוק הירושה⁸: כל מי שהיה בחיים במות המוריש. או מי שנולד תוך 300 יום אחרי מות המוריש כשר לרשת אותו, לא משנה אם הם בני זוג היו נישואים או לא. לפי החוק ילדי המוריש קודמים להוריו, והוריו קודמים להורי הוריו.⁹

אדם שנפטר ולא הותיר צוואה חוקית, היורשים נקבעים לפי הוראות חוק הירושה. היורשים על פי דין עשויים להיות בני זוג, קרובי משפחתו של המוריש או המדינה. זהות היורשים על פי דין קבועה בהוראות סעיף 10 לחוק הירושה: "יורשים מבני המשפחה

יורשים על פי דין הם:

(1) מי שהיה במות המוריש בן-זוג;

⁷ חוק הירושה, תשכ"ה-1965, סעיף 1.

⁸ חוק הירושה, תשכ"ה-1965, סעיף 3.

⁹ חוק הירושה, תשכ"ה-1965, סעיף 12.

(2) ילדי המוריש וצאצאיהם, הוריו וצאצאיהם, הורי-הוריו וצאצאיהם (בחוק זה קרובי המוריש);

זכויות הירושה שלהם יהיו לפי האמור בפרק זה.¹⁰

בהנחה שמדובר ביורשים על פי דין הישראלי, הוראות החוק מעניקות מעמד מיוחד למי שהיה בן זוגו של המוריש, ובכך מקימות זיקה לזכות ירושה שלא מכח קרבת דם.

לפי סעיף 11¹¹ לחוק הירושה, בן זוג של המוריש, יורש את המיטלטלין, כולל את המכונת מכיוון שהיא שייכת למשק הבית המשותף. אילו למוריש יש ילדים או צאצאיהם או הורים, הבן זוג נוטל חצי משאר העיזבון. אולם אם יש למוריש אחים או צאצאיהם או הורי הוריהם, הבן זוג יורש שני שלישי משאר הירושה- רק אם הוא היה נשוי לו שלוש שנים או יותר וגר עמו בדירה הכלולה, כולה או חלקה, בעיזבון יטול בן הזוג את כל חלקו של המוריש בדירה הנ"ל ושני שלישים משאר העיזבון. אם למוריש אין ילדים או צאצאיהם או הורים, הבן הזוג יורש הכל. מה שמגיעה לבן זוג לפי עילה הנובעת מקשר האישות, ובכלל זה מה שאישה מקבלת על פי הכתובה, ינודה מחלקו בעיזבון. אולם הוראה זו לא תחול על מה שמגיעה לבן זוג לפי חוק יחסי ממון בין בני זוג¹², או לפי הסכם ממון כמשמעותו באותו החוק, ואינה באה לפגוע בזכותו של בן הזוג לקבל מן העזבון מה שהמוריש קיבל לרגל הנישואין על מנת להחזיר כשיפקעו.

כדי לרשת על פי סעיף 55¹³ כאשר בני הזוג לא נשואים צריך 3 יסודות:

1. בני הזוג חיו חיי משפחה.

2. חיו במשק בית משותף.

¹⁰ חוק הירושה, תשכ"ה-1965, סעיף 10.

¹¹ חוק הירושה, תשכ"ה-1965, סעיף 11.

¹² לפי חוק יחסי ממון בין בני זוג, תשל"ג-1973.

¹³ חוק הירושה, תשכ"ה-1965, סעיף 55.

3. בשעת מותו לא היה בן הזוג נשוי לאדם אחר.

המטרה להשוות מעמדם של נשואים לאלו שאינם נשואים, היינו, ידועים בציבור.¹⁴

במקרה בו אין למוריש קרובי משפחה כמפורט בחוק או בן-זוג, המדינה יורשת את עזבונו על פי דין. זאת משום שהמחוקק מעוניין למנוע מצב בו לנכסים לא יהיו כל בעלים. נכסי המנוח עוברים לבעלות המדינה. החוק קובע כי נכסים אלו חייבים לשמשה למטרות חינוך, מדע, בריאות וסעד. כמו כן, שר האוצר רשאי, לפי שיקול דעתו, להעניק מנכסי המנוח או לשלם;

א. לאדם אשר ערב מות המוריש היה תלוי במוריש לכלכלתו;

ב. לאדם או תאגיד אשר המוריש, ערב מותו, היה תלוי בו לכלכלתו;

ג. לקרוב משפחה של המוריש או של בן זוגו אשר אינו משתייך לרשימת היורשים על פי דין הקבועה בחוק.¹⁵

בנוסף ישנם מקרים בהם יש במשפחה ילד מאומץ, החוק קובע כי ילד מאומץ יורש את הוריו, כאילו הוא בנם הביולוגי, וכן יורשים אותם ילדיו. יחד עם זאת הסעיף מסייג את זכות הירושה בקשרי אימוץ לקשר הורי בלבד. החוק קובע כי המאומץ וצאצאיו אינם יורשים על פי דין את קרובי המאמץ: המאמץ יורש את המאומץ כאילו היה הורה, אולם קרובי המאמץ אינם יורשים על פי דין את המאומץ. בנוסף החוק אומר כי המאומץ וצאצאיו יורשים את קרובי המאומץ, אולם הורי המאומץ והורי-הוריו וצאצאיהם אינם יורשים את המאומץ.¹⁶

ירושה על פי צוואה

¹⁴ דיני ירושה – סיכומי פסיקה. סיכום אילן ק.

¹⁵ חוק הירושה, תשכ"ה-1965, סעיף 17.

¹⁶ חוק הירושה, תשכ"ה-1965, סעיף 16.

כדי שאדם יכתוב צוואה הוא חייב לעשות את זה מרצונו החופשי.

על פי חוק יש ארבעה סוגי צוואות:

1. צוואה בכתב יד- על פי החוק צוואה זו צריכה להיכתב על ידי המצווה כולל תאריך והחתימה שלו¹⁷, במקרה זה אין צורך בעדים או אישור אחר של הצוואה, זהו הסוג המועדף ביותר.

2. צוואה בעדים-לפי החוק¹⁸ צוואה זו צריכה להיות בפני עדים כשרים, היא תהיה בכתב, תצוין שם בתאריך ותיחתם ביד המצווה בפני שתי עדים, ובנוסף העדים צריכים גם לחתום על הצוואה.

3. צוואה בפני רשות- אדם יכול לבא בפני שופט בית המשפט, רשם בית המשפט, רשם לענייני ירושה, דיין בית הדין הרבני או עורך דין שהוא נוטריון. ולומר בפניו, בעל פה, את תוכן צוואתו אן לחלופין להגיש לו את צוואתו בכתב. השופט, הרשם, הדיין או הנוטריון ייקראו בפני המצווה את אשר רשמו מפי המצווה או כפי שהוגש בפניהם בכתב והמצווה יצהיר בפניהם שזו צוואתו. השופט, הרשם, הדיין או הנוטריון יאשרו על גבי הצוואה שהיא נקראה ושהמצווה אישר את תוכנה. כאשר הצוואה כתובה בלשון שאין המצווה שומע, צריך להקריא את הצוואה בשפה אשר המצווה מבין, והמתרגם יאשר על גבי הצוואה אישור קריאת הצוואה בפני המצווה. יש אפשרות חילופית שהמצווה יאשר על גבי הצוואה שהוא קרא אותה או את התרגום שלה.¹⁹

4. צוואה בעל פה/ צוואת שכיב מרע-המצווה נטה למות או שהאמין שהולך למות, ואין שהות לערוך צוואה בכתב. מפאת חוסר הזמן והבהילות בדבר, איפשר המחוקק עריכת צוואה בעל פה. המצווה מצווה בעל פה בפני שני עדים אשר מבינים את שפת הדיבור של המצווה. שני העדים צריכים לרשום את אשר צווה להם המצווה בציון תאריך הציווי ולתעד את הנסיבות לעשיית

¹⁷ חוק הירושה, תשכ"ה-1965, סעיף 19.

¹⁸ חוק הירושה, תשכ"ה-1965, סעיף 20.

¹⁹ חוק הירושה, תשכ"ה-1956, סעיף 22.

הצוואה בצורה זאת, ויחתמו שני העדים על הצוואה. את התייעוד של העדים מגישים לרשם לענייני ירושה. נדרש שהתייעוד, החתימה והמסירה יתבצעו בסמיכות האפשרית ככל הניתן. בצוואה בעל פה, בניגוד לשאר הצוואות, העדים יכולים להיות נהנים של הצוואה עצמה.

אולם, אם המצווה עודנו בחיים לאחר שעבר חודש ימים הצוואה בטלה.²⁰

ישנם עדים שהם עדים פסולים, לפי החוק "קטין ומי שהוכרז פסול-דין, אינם כשרים להיות עדים לעשיית צוואה לפי סימן זה".²¹

השוואה

ראינו במהלך העבודה כי ישנם דינים הדומים בין המשפט הישראלי למשפט העברי. מאידך, ישנם דינים השונים בין המשפט הישראלי למשפט העברי. כמו כן ישנן סוגיות להן ישנה התייחסות במשפט הישראלי אך לא במשפט העברי, ולהיפך.

²⁰ חוק הירושה, תשכ"ה-1965, סעיף 23.

²¹ חוק הירושה, תשכ"ה-1965, סעיף 24.

במשפט העברי אנו רואים שהבכור הוא הקודם לרשת, כלומר הוא יורש לפני כולם. ובמשפט הישראלי הילדים מתחלקים שווה בשווה בירושה. אולם במשפט הישראלי לא מדברים על זכויות הבת, ואילו במשפט העברי הבנים מממנים את מזון הבנות עד שהם מתבגרות או מתחתנות. ובנוסף היא צריכה לקבל את נדוניא.

במשפט העברי מתייחסים לצוואה של המוריש כאל מתנה, ובמשפט הישראלי מתייחסים לזה כאלה ירושה רגילה אלא המוריש אומר את רצונותיו.

גם במשפט הישראלי וגם במשפט העברי, ממזר ומאומץ על פי החוק, זכאים לקבל ירושה כילד רגיל של הוריו.

במשפט העברי לא כתוב באיזה דרכים צריך להיות הצוואה ואילו במשפט הישראלי ישנם ארבעה אפשרויות.

סיכום

במהלך הכנת העבודה בנושא 'הירושה', ראיתי כמה וכמה קווי דמיון בין המשפט הישראלי לבין המשפט העברי. ובנוסף ראיתי שמימי המקראה עוסקים בענייני הירושה, כגון: מי יורש קודם, מהם הזכויות של הבנות במשפט העברי מכיוון שכבר מימי קדם בנות צלופחד ביקשו את ירושת אביהן, מהם זכויות בי זוג במשפט הישראלי. ושלמוריש אפשרות לתת את עיזבון לא רק ליורשים

הטבעיים שלו. מהי הכמות שהבן הבכור יורש לפי המשפט העברי, ומה עושים כשאין יורשים .
באיזה מצבים המדינה יורשת ומה היא יכולה לעשות עם העיזבון.
בחוקי הירושה גם לפי המשפט העברי וגם לפי הישראלי עושים הכל כדי שהעיזבון יגיע למישהו
מהקרובים של המוריש , כדי שלא יוצר מצב שאין לו יורשים .

ביבליוגרפיה

משפט עברי

ספרות הפסיקה

במדבר כז, ח-יא.

דברים כא, יז.

דברים כא, טו.

תשובות הרמב"ם (הוצ. מקיצי נרדמים).

ב"ב, ח, ב.

כתובות נ"ב.

ספרים

יסודות המשפט העברי, שער שני, פרק חמישי. אשר גולאק עפ"י מקורות התלמוד והפסוקים, דברי בע"מ תל אביב.

עזרא ב"ר יוסף בצרי "בדיני ממונות" חלק שלישי, שער חמישי. הוצאה מכון הכתב התש"ן.

יוסף רבלין הירושה והצוואה במשפט העברי, הוצאה בר-אלין תשנ"ט.

משפט ישראלי

חקיקה

חוק הירושה, תשכ"ה-1965.

חוק יחסי ממון בין בני זוג, תשל"ג-1973.

מאמרים

דיני ירושה סיכומי פסיקה, סיכום אילן ק.

אתר אינטרנט

https://he.wikipedia.org/wiki/%D7%99%D7%A8%D7%95%D7%A9%D7%94#.D7.99.D7.A8.D7.95.D7.A9.D7.94_.D7.A2.D7.9C_.D7.A4.D7.99_.D7.93.D7.99.D7.9F

2